

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
19.01.2016

Зеленодольск
шәһәре

КАРАР
№ 87

«2016 елга Зеленодольск муниципаль районында юл хәрәкәте иминлеген арттыру» максатчан программасын раслау турында

2016 елга «Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген арттыру» республика максатчан программасы нигезендә, Зеленодольск муниципаль районы Башкарма комитеты

КАРАР БИРӘ:

1. «2016 елга Зеленодольск муниципаль районында юл хәрәкәте иминлеген арттыру» максатчан программасын расларга.
2. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны Зеленодольск муниципаль районының юл хәрәкәте иминлеге буенча комиссия рәисенә йөкләргә.

Житәкче вазыйфаларын башкаручы

А. В. Старостин

**«2016 елга Зеленодольск муниципаль районында юл хэрэкәте иминлеген
арттыру»
МАКСАТЧАН ПРОГРАММАСЫ**

Зеленодольск шәһәре
2015

ЭЧТӨЛӨК

Программа паспорты	3
I. Проблеманы нигезлэү	6
II. Программаның төп максатлары һәм бурычлары	14
III. Программа чаралары исемлеге	16
IV. Программаны ресурслар белән тээмин итү	25
V. Программаны гамәлгә ашыру механизмы	25
VI. Программаның социаль-икътисади һәм бюджет нәтижәлелеген бәялэү	28
Файдаланган кыскартулар исемлеге	30
Кушымталар	32

“2016 елга Зеленодольск муниципаль районында
юл хәрәкәте иминлеген арттыру”
максатчан программа паспорты

Программаның исеме	«2016 елга Зеленодольск муниципаль районында юл хәрәкәте иминлеген арттыру» максатчан программасы (алга таба - Программа)
Программаны эшләү турында кара кабул итү датасы (аны раслау датасы, исеме тиешле норматив актның номер исеме)	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2011 елның 27 декабрендәге 1084 номерлы "Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү буенча өстәмә чаралар турында" Татарстан Республика Президентының 2007 елның 14 ноябрәндәге УП-610 номерлы Указын гамәлгә ашыру хақында" Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү буенча өстәмә чаралар турында" Татарстан Республикасы Президенты 2007 елның 14 ноябрәндәге УП-610 номерлы Указын гамәлгә ашыру турында" Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 21 декабрәндәге 866 номерлы карарын үтәү турында" Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2011 елның 14 гыйнварындагы 7 номерлы карарын үтәү турында" карары
Дәүләт заказчысы - Программаның координаторы	Зеленодольск муниципаль районы Башкарма комитеты
Программаның дәүләт заказчылары	Татарстан Республикасы буенча Эчке эшләр министрлыгы, Татарстан Республикасы Гражданнар оборонасы эшләре һәм гадәттән тыш хәлләр министрлыгы, Татарстан Республикасы Транспорт һәм юл хужалыгы министрлыгы, Татарстан Республикасы Сәламәтлек саклау министрлыгы, Татарстан Республикасы Яшьләр эшләре, спорт һәм туризм министрлыгы, Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы
Программаның төп эшләүчеләре	Зеленодольск муниципаль районы Башкарма комитеты, Зеленодольск районы буенча Эчке эшләр министрлыгы ЮХИДИ бүлекчәсе, Зеленодольск районы буенча Эчке эшләр министрлыгының Юл хәрәкәте иминлеге фонды, Зеленодольск муниципаль районы Башкарма комитетының Мәгариф идарәсе, Зеленодольск муниципаль районы буенча ТР ГХМ идарәсе
Программаның максатлары һәм бурычлары	Программаның максаты: юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган затлар санын кыскарту. Программаның бурычлары:

	<p>юл хэрэкәтендә катнашучыларның хәвәфле тәртибен кисәтү;</p> <p>транспорт чаралары йөртүчеләрне әзерләү системасын үстерү һәм аларны юл хэрәкәтендә катнашуга кертү;</p> <p>балалар юл-транспорт травматизмын кыскарту;</p> <p>шәһәрләрдә транспорт һәм жәяүлеләр хэрәкәтен оештыруны камилләштерү;</p> <p>тиешле хезмәтләрнең юл-транспорт һәлакәте урынына килү вакытын кыскарту, юл-транспорт һәлакәтләрендә зыян күргән затларга ярдәм күрсәтү эшчәнлегенең нәтижәлелеген арттыру;</p> <p>транспорт чараларының иминлеген тәмин итү өлкәсендә дәүләт идарәсе системасы эшчәнлегенең нәтижәлелеген арттыру;</p> <p>республика дәрәжәсендә юл хэрәкәте иминлеген тәмин итү өлкәсендә дәүләт идарәсе системасы эшчәнлегенең нәтижәлелеген арттыру;</p> <p>юл хэрәкәте иминлеген тәмин итү өлкәсендә Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары эшчәнлегенең хокукый нигезләрен камилләштерү, юл хэрәкәте иминлеген тәмин итү өлкәсендә жәмәгать регламентлары пробелларын һәм каршылыкларын төшереп калдыру.</p>
<p>Иң мөһим максатчан күрсәткеч һәм индикаторлар</p>	<p>Программаның мөһим күрсәткече:</p> <p>юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган затлар санын кыскарту.</p> <p>Программаның иң мөһим индикаторлары:</p> <p>транспорт куркынычын киметү (юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган затларның саны, 10 мең транспорт чараларына);</p> <p>социаль куркынычны киметү (юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган затларның саны, 100 мең кешегә житкән);</p> <p>зыянный авырлыгын киметү (юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган затларның саны 100 кешегә житкән);</p> <p>юл-транспорт һәлакәтләре концентрациясе урыннарын кыскарту;</p> <p>транспорт чарасы белән идарә итү стажы 3 елдан артмаган машина йөртүчеләр гаебе белән юл-транспорт һәлакәтләренең саны 10 мең транспорт чарасы белән кимегән;</p> <p>юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган балалар санын киметү;</p> <p>юл-транспорт һәлакәтләрендә зыян күрүчеләр санын 10</p>

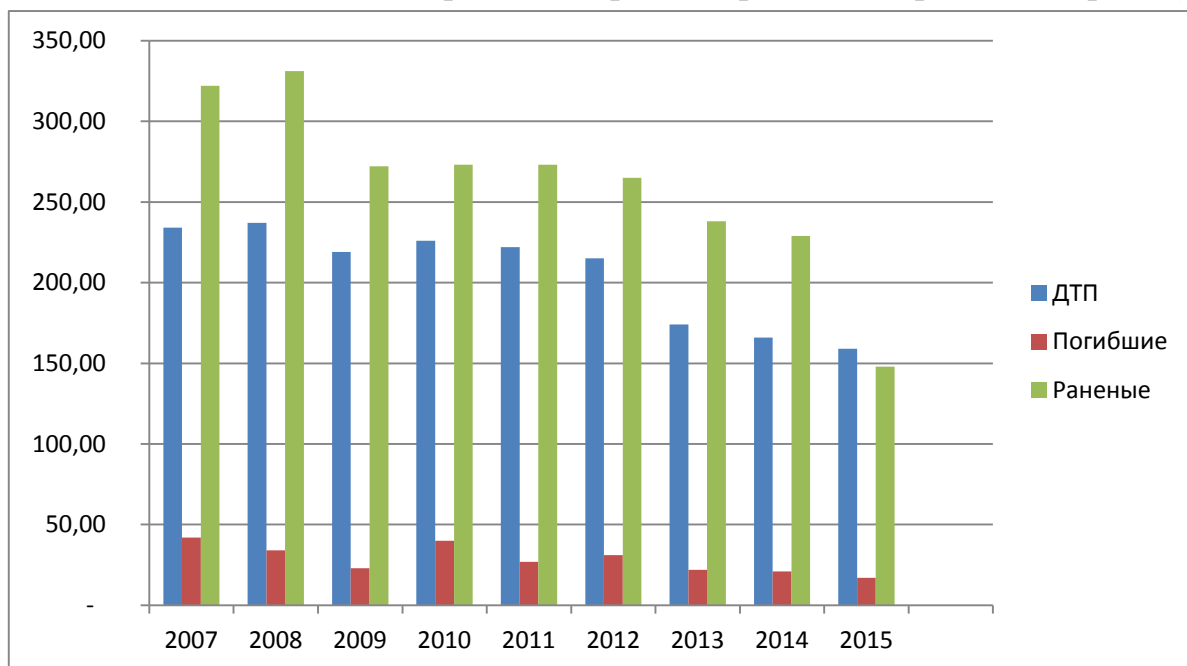
	мең кешегә кыскарту;
Программаны гамәлгә ашыру вакытлары	2016 ел
Программаны финанслау күләмнәре һәм чыганаclarы	Программаны финанслауның гомуми күләме 5,669 млн. сум тәшкит итә (шулардан капитал кертемнәргә - 4,956 млн. сум, башка ихтыяжлар - 0,713 млн. сум). Финанслау чыганагы - Татарстан Республикасы бюджеты - 0,713 млн. сум, һәм ЗМР- 4,956 млн. сум составына керүче жирлекләр бюджетлары акчалары.
Социаль-икътисади нәтижәлелек программасын гамәлгә ашыруның һәм көтелә торган ахыргы нәтижәләр күрсәткечләре	<p>Юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булучылар санын 2016 елга 15%ка кыскарту.</p> <p>Программаның иң мөһим индикаторларының уңай күрсәткечләренә ирешү, 2011 ел белән чагыштырганда:</p> <ul style="list-style-type: none"> - транспорт куркынычын киметү, - социаль куркыныч, - нәтижәләрнең авырлығы; - юл-транспорт һәлакәтләренәң концентрациясе урыннары саны кимү; - транспорт чарасы белән идарә итү стажы 3 елдан артмаган машина йөртүчеләр гаебе белән юл-транспорт һәлакәтләре санын киметү; - юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган балалар санын киметү; - зыян күрүчеләр белән 10 мең транспорт чарасына булган юл-транспорт һәлакәтләре санын киметү.

I. ПРОБЛЕМАНЫ НИГЕЗЛӘУ

Хәзерге вакытта бөтен дөньяда 3 яшьтән 35 яшькә кадәрге кешеләрнең үлү һәм инвалидлыкның төп сәбәбе - юл-транспорт һәлакәте. Юл-транспорт һәлакәте эчке тулаем продуктның 1% ынан 3% ка кадәр еллык югалтуларга китерәчәк, ә үсә торган илләрдә алардан чыгымнар тагын да югарырак. Хәзер дөнья икътисады өчен юл-транспорт һәлакәтеннән зыян елына 600 млрд. евро тәшкил итә. Шул ук вакытта, әгәр икътисади яктан алга киткән илләрдә юл хәрәкәте иминлеге өлкәсендә соңгы 30 елда хәлләр тотрыклана яки яхшыра икән, үсеп килүче дәүләтләрдә хәл автомобиль паркының кискен үсеше һәм аварияләрне кискәтүгә юнәлдерелгән эшчәнлекне финанслауның житәрлек дәрәжәдә булмавы хисабына тиз начарлана.

Автомобиль транспорты белән бәйле аварияләр проблемасы соңгы дистә елда юл-транспорт инфраструктурасының куркынычсыз юл хәрәкәтендә жәмгыять һәм дәүләт ихтыяжларына туры килмәве, БДДны тәмин итү системасы эшчәнлегенә житәрлек дәрәжәдә нәтижәле булмавы һәм юл хәрәкәтендә катнашучыларның үтә түбән дисциплинасы белән бәйле рәвештә аеруча кискенләште.

Юллардагы вакыйгалар Зеленодольск муниципаль районындагы иң житди социаль-икътисади проблемаларның берсе (1 нче рәсемне карагыз).

1 нче рәсем/ Зеленодольск муниципаль районы юл-транспорт һәлакәтендә һәлак булучылар һәм яралылар саны

Юл-транспорт һәлакәте Татарстан икътисадына зур зыян китерә. 2015 елда гына да юл-транспорт һәлакәтеннән зыян 26 млрд. сум тәшкил иткән. Әлеге сан гомумдөнья практикасы нигезендә исәпләнгән, анда үз эченә керә торган чыгымнар сметасын исәпкә алу кабул ителгән:

амбулатор һәм стационар дәвалануга, зыян күрүчеләрне транспортировкалауга, реабилитациягә, балаларны махсус дәвалауга, шифаханә реабилитациясенә чыгымнар һәм башкалар;

кеше үлеменә яисә даими хезмәткә сәләтсезлеккә бәйлә рәвештә даими чыгымнарны, шулай ук вакытлыча чыгымнарны да кертәп, алынмаган продукция;

мөлкәтне зарарлау, автомобильләрне ремонтлау һәм алыштыру, юл бие коммуникацияләрен зарарлау һәм башкалар;

административ чыгымнар, шулай ук юл-транспорт һәләкәте сәбәпләрен тикшерүгә чыгымнар, иминият түләүләрен һәм суд чыгымнарын оештыру;

башка чыгымнар, һәләкәткә бәйлә рәвештә вакыт югалтуны да кертәп (мәсәлән, юл хәрәкәте тоткарланганда).

Әмма Программаның заказчы-координаторы Татарстан Республикасы буенча Эчке эшләр министрлыгы, шулай ук башка дәүләт заказчылары тарафыннан 2006-2015 елларда Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты тарафыннан кабул ителгән һәм расланган юл хәрәкәте иминлеген арттыру буенча республика максатчан программаларын эшләү һәм үтәү чаралары һәләкәт дәрәжәсен киметү буенча билгеле бер уңай нәтижеләргә ирешергә мөмкинлек бирде.

Әлеге Программа халыкара һәм федераль норматив хокукый актларга, шул исәптән 2010 елның 2 мартында БМО Генераль Ассамблеясенә 64 нче сессиясендә кабул ителгән резолюциягә нигезләнгән, ул 2011-2020 елларда юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү буенча гамәлләрнең уңышлыгы дип игълан итте; Россия Федерациясе Хөкүмәтенә 2008 елның 22 ноябрәндәге 1734-р номерлы "2030 елга кадәр чорга РФ транспорт стратегиясе" күрсәтмәсе белән расланган.

Программаның юл хәрәкәте иминлеген арттыру буенча максатчан программаның перспектив максаты булып, база 2010 ел белән чагыштырганда, 2020 елга кадәр юл-транспорт һәләкәтләре нәтижәсендә һәләк булган затлар санын 1,5 тапкыр кыскарту тора. Программа күрсәткеченә ирешүнең фаразланган динамикасы нигезендә 2016 елда юл-транспорт һәләкәтләрендә һәләк булучылар санының 2015 ел белән чагыштырганда 10%ка кимүе көтелә.

2015 елдагы эш нәтижеләре буенча республикада программалы чараларның нәтижеләлеген билгеләүче мөһим күрсәткеч һәм жиде индикатор уңай әһәмияткә ия. Бу - транспорт һәм социаль хәвеф-хәтәрләрнең кимүе, юл-транспорт һәләкәтләренең нәтижеләрен киметү; транспорт чарасы белән идарә итү стажы 3 елдан артмаган машина йөртүчеләр гаебе буенча юл-транспорт һәләкәтләре санын киметү, 10 мең транспорт чарасына идарә итү стажы; юл-транспорт һәләкәтләре нәтижәсендә һәләк булган балалар санын кыскарту; 10 мең транспорт чарасында зыян күрүчеләр белән юл-транспорт һәләкәтләре санын кыскарту, юл-транспорт һәләкәтләрен концентрацияләү урыннары санын кыскарту.

Зеленодольск муниципаль районында авария хәленә югары дәрәжәдә булу сәбәпләрен билгели торган төп факторларга түбәндәгеләрне кертәргә кирәк:

юл хэрэкәтендә катнашучыларны юл хэрәкәте иминлеге таләпләре белән санга сукмау, жәмгыять тарафыннан чаралар күрүне житәрлек дәрәжәдә аңламау һәм хупламау, юл шартларын бәяләгәндә хаталарга китерә торган машина йөртүчеләрнең әзерлеге житәрлек дәрәжәдә булмау, транспорт чаралары белән идарә иткәндә машина йөртүчеләрнең канәгәтләнәрлек дисциплинасы, игътибарсызлыгы һәм игътибарсызлыгы;

юл хэрәкәте иминлеге чараларын техник яктан тәэмин итү кимчелекләре, беренче чиратта, юл хужалыгы, транспорт чараларының, юл хэрәкәтен оештыру чараларының заманча таләпләргә туры килмәве, юл-транспорт һәләкәтләрен ахырга кадәр ачыклауга һәм зыян күрүчеләргә ашыгыч медицина ярдәме күрсәтүгә китерә торган элемент системаларында артта калу.

Тулаем алганда, Программаның иң мөһим күрсәткечләреннән һәм мөһим индикаторларынан үзгәрешләр динамикасы 2009 елдан 1 нче таблицада китерелгән.

2009 - 2015 елларга
Татарстан Республикасында авария очраклары күрсәткечләре

1 нче таблица

Күрсәткеч һәм индикаторлар	2009 ел	2010 ел	2011 ел	2012 ел	2013 ел	2014 ел	2015 ел
Юл-транспорт һәләкәтләре нәтижәсендә һәләк булган затлар саны, кеше	23	40	25	27	22	21	17
Транспорт куркынычы (юл-транспорт һәләкәтләре нәтижәсендә һәләк булучылар саны, 10 мең транспорт чарасы)	9,5	9,4	9,3	9,0	8,9	8,8	8,7
Социаль куркыныч (юл-транспорт һәләкәтләре нәтижәсендә һәләк булучылар саны, 100 мең кешегә)	14,4	12,7	11,6	10,9	10,6	10,4	10,3
Юл-транспорт һәләкәтләренең (юл-транспорт һәләкәтләре нәтижәсендә һәләк булган затларның саны, 100 зыян күрүчегә) авырлыгы	7,8	6,9	6,8	6,5	6,3	6,1	6,0
Транспорт чаралары белән идарә итү стажы 3 елдан артмаган машина йөртүчеләр гаебе белән юл-транспорт һәләкәтләре саны 10 мең транспорт чарасына	14,0	12,1	10,9	10,5	10,4	10,3	10,2
Юл-транспорт һәләкәтләре нәтижәсендә һәләк булган балалар саны	0	1	0	0	0	0	0
10 мең транспорт чарасына зыян күрүчеләр булган юл-транспорт һәләкәтләре саны	90,2	85,4	90,0	88,7	86,8	86,5	86,4

2015 елда Зеленодольск муниципаль районы территориясендә 159 юл-транспорт һәләкәте теркәлгән, нәтижәдә 17 кеше һәләк булган һәм 148

кеше жәрәхәтләнгән. 2014 ел белән чагыштырганда юл-транспорт һәләкәтләре саны 7 кешегә, һәләк булучылар саны 4 кешегә, яраланучылар 81 кешегә кимегән.

Һәләкәтләрнең егерме проценты машина йөртүчеләр гаебе белән аларның 45 юл-транспорт һәләкәте, 2 һәләк булучы һәм 48 яралының хәрәкәт тизлеген дәрәс сайламавы белән бәйле. Узу кагыйдәләрен бозу аркасында 19 юл-транспорт һәләкәте, 10 һәләк булучы һәм 23 яралы булган. Юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозу - 30 юл-транспорт һәләкәте, 2 һәләк булучы һәм 50 яралы.

Юл хәрәкәте кагыйдәләрен жәяүлеләр һәм велосипедчылар бозу аркасында 17 юл-транспорт һәләкәте булган. Аларда 4 кеше һәләк булган һәм 15 кеше яраланган. Исәреп хәлдә идарә итү буенча 22 юл-транспорт һәләкәте, 1 кеше һәләк булган һәм 34 кеше яраланган.

Башка факторлар - 33 юл-транспорт һәләкәте, 2 һәләк булучы һәм 59 яралы.

Һәләкәтләр санына йогынты ясаучы төп факторлар булып вакыт, урын, транспорт чарасы тибы һәм юл хәрәкәтендә катнашучылар (транспорт чаралары йөртүчеләр, жәяүлеләр) тора. Шулай ук тәүлекнең кайсы вакытында юл-транспорт һәләкәте, транспорт агымының тыгызлыгы һәм структурасы, климат шартлары, юл өслегенең торышы һ.б. да әһәмияткә ия.

Атнаның төрле көннәрендә булган юл-транспорт һәләкәтләре саны турындагы мәгълүматлар 2 нче таблицада китерелгән.

Юл-транспорт һәләкәте саны турында мәгълүматлар
атнаның төрле көннәрендә булган хәл

2 нче таблица

Еллар	дүшәмб е	сишәмб е	мохит	пәнжеш әмбе	жомга	шимбә	якшәмб е
2009	22	36	17	31	41	41	31
2010	28	20	33	39	33	44	28
2011	35	25	32	27	34	34	35
2012	22	35	30	31	32	36	29
2013	28	28	15	24	27	31	21
2014	27	26	30	25	28	29	28
2015	11	16	20	14	18	17	16
Барлығы	173	186	177	191	213	232	188
Урта әһәмият	25	27	25	27	30	33	27

Ун ел эчендә юл-транспорт һәләкәтләре санының арифметик күрсәткечләрен атналык көннәрдә күрсәтербез һәм юл-транспорт һәләкәтләренең иң түбән күрсәткеченә карата динамика коэффициентларын билгелибез. Нәтижәләр 3 нче таблицада китерелгән.

3 нче таблица

	чәршәм бе	сишәмб е	дүшәмб е	пәнжеш әмбе	якшәмб е	жомга	шимбә
Урта әһәмият	25	27	25	27	27	30	33
Коэффицици ент	1,00	1,256	1,148	1,256	1,259	1,1444	1,481

Шулай итеп, әлеге Программаны эшләү һәм гамәлгә ашыру зарурлыгы түбәндәге сәбәпләргә бәйле:

социаль-икътисади кискенлек проблемасы;

проблеманың тармакара һәм ведомствоара характеры;

дәүләт хакимиятенәң федераль органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары һәм ижтимагый институтлар проблемаларын хәл итүгә жәлеп итү зарурлыгы.

Федераль дәрәжәдә дәүләт ярдәме Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеге проблемаларын нәтижәләрәк хәл итәргә мөмкинлек бирә.

Программа-максатчан методны куллану түбәндәгеләрне тормышка ашырырга мөмкинлек бирәчәк:

- юл-транспорт һәлакәте килеп чыгу сәбәпләрен тикшергәндә фәнни потенциалны үстерү һәм алардан файдалану, шулай ук юл-транспорт һәлакәтен профилактикалауның һәм аларның нәтижәләренәң авырлыгын киметүнең нигез һәм өстенлекле юнәлешләрен формалаштыру;

- республика башкарма хакимият органнары һәм жирле үзидарә органнарының юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү өлкәсендәге эшчәнлеген координацияләү;

- зыян күрүчеләр булган юл-транспорт һәлакәтләре санын һәм юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булучылар санын киметә торган чаралар комплексын, шул исәптән профилактик характердагы чараларны гамәлгә ашыру.

Автомобиль транспорты санының соңгы елларда тиз үсүе һәм яңа машина йөртүчеләрне һәм ташучыларны юл хәрәкәтенә күпләп кертү юл хәрәкәте шартларының характеристикасының һәм катлаулануына китерде: транспорт агымнарының тыгызлыгы артты, зур булмаган шәһәрләрдә һәм территорияль юлларда хәрәкәтнең интенсивлыгы артты, бу һәлакәтләренәң артуына йогынты ясады. 4 нче таблицада автотранспорт чараларының саны арту турында белешмәләр китерелгән.

Шул ук вакытта юл хәрәкәте иминлеген күтәрү проблемасын хәл итүгә программа-максатчан методны куллану билгеле бер куркыныч белән туры килә. Программаны гамәлгә ашыру барышында Программаны башкаручылар эшчәнлегенәң аны гамәлгә ашыруның башлангыч стадияләрендә тиешенчә координацияләnmәве аркасында арадаш нәтижәләргә ирешүдә тайпылышларны ачыклау мөмкин.

Күрсәтелгән хәвеф-хәтәр белән идарә итү максатларында Программаны гамәлгә ашыру барышында түбәндәгеләр карала:

Программаның төп башкаручыларының функцияләрен, вәкаләтләрен һәм җаваплылыгын төгәл бүлү нигезендә идарәнен нәтижәле системасын булдыру;

Программа чараларын үтәү барышына мониторинг ясау, даими анализ ясау һәм, кирәк булганда, индикаторлар һәм күрсәткечләрне, шулай ук Программа чараларын ай саен яисә квартал саен ранжировкалау;

куелган максатларга ирешү динамикасына һәм темпларына, тышкы тирәлектәге үзгәрешләргә карап, финанслау күләмнәрен яңадан бүлү.

Шул максат белән Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген арттыру максатчан программасы бер елга әзерләнә.

Программа-максатчан методы булмаган шартларда авария хәлендәге күрсәткечләр Программага 1нче кушымтада китерелде.

Зеленодольск муниципаль районында транспорт чаралары саны турында мәгълүматлар

4 нче таблица

Еллар	Транспорт чаралары саны, берәмлекләр				
	барлыгы (авто-, мото-, прицеплар)	шул исәптән			
		җиңел	йөк машиналар	автобуслар	мототранспорт
2009	24286	19836	3032	390	314
2010	25961	21353	3217	398	266
2011	28353	23627	3314	396	245
2012	35500	30120	3267	398	220
2013	42300	38403	3456	289	152
2014 ел	2392	2274	97	2	21
2015 елга арту.	1789	1657	112	2	24
Үсеш %ка	6,89%	7,60%	6,1%	0,2%	7,4%

II. ПРОГРАММАНЫҢ ТӨП МАКСАТЛАРЫ ҺӘМ БУРЫЧЛАРЫ

Программаның максаты булып, инерция сценарие белән чагыштырганда, 2015 елда 7 очракка юл-транспорт һәлакәтләре санын кыскарту һәм юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булганнарның 4 кешегә кимүе тора. (Программага 10нчы кушымта).

Программаның максатына ирешү шарты булып түбәндәге бурычларны хәл итү тора:

юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркыныч тотышын киметү;

машина йөртүчеләрне әзерләү системасын үстерү һәм аларны юл хәрәкәтендә катнашуга кертү;

балалар юл-транспорт травматизмын киметү;

шәһәрләрдә транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәтен оештыруны камилләштерү;

юл-транспорт һәлакәте булган урынга тиешле хезмәтләр килү вакытын кыскарту, юл-транспорт һәлакәте нәтижәсендә зыян күргән затларга ярдәм күрсәтү эшчәнлегенә нәтижәлеләген арттыру;

транспорт чараларының иминлеген дәрәжәсен арттыру;

республика һәм жирле идарә дәрәжәсендә юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итү өлкәсендә дәүләт идарәсе системасы эшчәнлегенә нәтижәлеләген күтәрү;

БДДны тәэмин итү өлкәсендә Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә хокукый нигезләрен камилләштерү, күрсәтелгән өлкәдә жәмәгать мөнәсәбәтләрен регламентлаштырудагы житешсезлекләрен һәм каршылыкларны юкка чыгару.

Программаны гамәлгә ашыру түбәндәге беренче чираттагы чараларны гамәлгә ашыруны күздә тоту:

законнарны үтәтү тәртибенә стереотипларын формалаштыру максатында халыкка хокукый мәгълүмат бирү системасын булдыру;

юл хәрәкәте өлкәсендә хокук бозуларга түзеп булмаслык мөнәсәбәт булдыруга юнәлдерелгән акцияләр уздыру;

ижтимагый оешмаларны профилактик эшкә жәлеп итү;

машина йөртүчеләренә эзерләү өлкәсендә лицензияләү системасын камилләштерү, «А» һәм «В» категорияләренә транспорт чаралары белән идарә итү хокукын алу өчен гражданнар тарафыннан мөстәкыйль эзерлек үткәрүне тикшереп торунуң хокукый нигезләрен эшләү;

машина йөртүчеләренә эзерләү сыйфатын арттырырга мөмкинлек бирә торган механизмнарны автоматлаштырырга карата кертү буенча тәкъдимнәр эшләү;

юл йөрү кагыйдәләрен бозган өчен административ җаваплылыкка тартылган транспорт чаралары йөртүчеләр турында белешмәләренә республика мәгълүмат базасын булдыру;

иминлек чараларын куллануны, аның булуын, төзеклеген һәм куллануын контрольдә тотуны көчәйтү;

ДДТны профилактикалауны арттыру, балаларны тотып торып жайланмаларын актив кертү;

юл-транспорт һәлакәтендә катнашучыларның юл хәрәкәте кагыйдәләрен үтәвен һәм юл-транспорт һәлакәте урынына килүне тизләтү өчен вертолетлар куллануны контрольдә тотуның техник автоматик системалары белән ДПСны алыштыруның пилот проектларын гамәлгә ашыру;

ЮХИДИ техник яктан яңадан коралландыру;

транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәтен оештыру буенча эшләр күләмен шактый арттыру, шул исәптән юл-транспорт һәлакәтләрен концентрацияләү урыннарын бетерү;

юл тоткарлыкларын булдырмау, УДС кишәрлекләрендә тизлек режимын оптимальләштерү, транспорт чаралары тукталышларын оештыру, юл

хэрэгэтен оештырууның заманча инженерлык схемаларын, заманча техник чараларны (светофорларны, юл билгелэрен, билгелэрне һ.б.) һәм хэрэгэт белән идарә итүнең автоматлаштырылган системаларын куллану;

жир асты һәм жир өсте жәяүлеләр кичүлэрен төзү һәм төзекләндерү;

машина йөртүчелэрне әзерләү өчен заманча автодромнар төзү эшлэре күләмен арттыру, аларны төзү өчен жир кишәрлеклэре бүлеп бирү мәсьәләлэрен хәл итү;

аларның нәтижәлэрен бетерүдә катнашучы дежур хезмәтлэрнең юл-транспорт һәлакәте турында оператив мәгълүмат бирү механизмын камилләштерү, күрсәтелгән хезмәтлэрне юл-транспорт һәлакәте урынына чакыру өчен бердәм федераль номер кертү;

юл-транспорт һәлакәте урынында дежур хезмәтлэрнең үзара хезмәттәшлеге регламентын кертү;

юл-транспорт һәлакәтендә зыян күрүчелэргә беренчел медицина ярдәме күрсәтүнең оештыру һәм хокукый нигезлэрен эшлэү һәм юл-транспорт һәлакәте урынында эшлэр уздыруда катнашучы хезмәтлэрнең бу хезмәткәрлэрен, шулай ук юл хэрэгәтендә катнашучыларны укыту;

беренчел медицина ярдәме күрсәтү чаралары белән юл-патруль хезмәте стационар постларын жиһазландыру;

юл-транспорт һәлакәтлэре килеп чыгу закончалыкларын ачыклауга, республиканың социаль-иқтисадый үсешенә йогынты ясауга, юл-транспорт һәлакәтлэрен профилактикалауның өстенлекле юнәлешлэрен нигезләүгә һәм аларның нәтижәлэрен киметүгә юнәлдерелгән системалы тикшеренүлэр үткэрү;

республика һәм жирле дәрәжәлэрдә БДД системасы белән идарә итүнең оптималь модельлэрен төзү;

БДДны тәмин итү өлкәсендә норматив хокукый актларны камилләштерү эшлэрен башкару;

БДДны тәмин итү проблемаларын хәл итүдә транспорт чаралары хужаларының граждан жаваплылыгын мәжбүри иминләштерү ролен күтэрүнең хокукый һәм оештыру механизмнарын эшлэү;

юл-транспорт травматизмы динамикасы, БДД проблемалары буенча ижтимагый фикер һәм Программа чараларын гамәлгә ашыру мониторингы;

алга таба транспорт һәм жәяүлеләр хэрэгэтен оештыру буенча эшлэр күләмен арттыру, шул исәптән юл хэрэгэтен оештыруны, магистраль, район һәм гомумшәһәр әһәмиятендәге хэрэгэт белән идарә итүнең комплекслы схемаларын һәм проектларын гамәлгә кертү;

юл хэрэгәтендә катнашучыларның законнарын үтәүче тәртиплэренә тотрыклы стереотипларын формалаштыруга юнәлтелгән акциялэр үткэрү;

профилактик чаралар уздыруда ижтимагый берләшмәлэрнең һәм оешмаларның ролен күтэрү;

ДДТны профилактикалау эшлэрен камилләштерү;

юл хэрэгәтендә катнашучыларның билгеләнгән нормативларны һәм кагыйдәлэрне үтәвен тикшереп тору һәм күзәтү рәвешлэрен һәм ысулларын камилләштерү;

БДД белән тәэмин итү өлкәсендә халыкара хезмәттәшлек рәвешләрен һәм ысулларын камилләштерү;

Юл-транспорт имгәнүе динамикасы, юл хәрәкәте иминлеге проблемалары буенча ижтимагый фикер мониторингын давам итү һәм Программа чараларын гамәлгә ашыру.

Программа күрсәткечләренең көтелә торган динамикасы аңа карата 2нче кушымтада китерелгән.

III. ПРОГРАММА ЧАРАЛАРЫ ИСЕМЛЕГЕ

Программа чаралары комплексы капитал салуларга һәм юнәлешләр буенча башка ихтыяжларга чыгымнарның статьялары буенча төзелә һәм финанслана.

Программага 3 нче кушымтада юл хәрәкәте хәрәкәтендә катнашучыларның хокукый аңын күтәрүгә һәм хәвефле үз-үзләрен тотышын булдырмауга юнәлтелгән чаралар китерелгән.

Күрсәтелгән юнәлештә эшчәнлек транспорт чараларын йөртүчеләрне, юл хәрәкәтендә башка катнашучыларны эзерләү системаларын камилләштерүне һәм үстерүне, юл хәрәкәте кагыйдәләрен үтәүне контрольдә тотуның заманча чараларын кертүне, хокук булмаган тәртип бозылган очракта хокукый йогынты чараларын эшләүне, шулай ук профилактик эшне камилләштерүне күздә тоту.

Максатчан мәгълүмати кампанияләр ярдәмендә БДД проблемасы турында жәмәгәтчелек фикерен формалаштыру, халыкны, шул исәптән балаларны һәм яшүсмерләрен укытуның нәтижәле ысулларын кертү, юлларда хәвефсез тәртип кагыйдәләре буенча эш давам итәчәк.

Юл хәрәкәтендә катнашучыларның төрле категорияләрендә юл хәрәкәте кагыйдәләрен өйрәтү стандартларын булдыру, мәгариф учреждениеләрен фәнни-методик, укыту һәм матди-техник база белән тәэмин итү эшчәнлеген активлаштырырга таләп итә.

Юл хәрәкәтендә катнашучыларның потенциалы ышанычы берничә факторга бәйле, аларның берсе - аларның теоретик һәм практик эзерлек дәрәжәсе. Эш башлаучы машина йөртүчеләрдә ул, гадәттәгечә, имтихан тапшыру нәтижәләре буенча билгеләнә. Әмма машина йөртүчеләр әлеге имтиханны тапшырганнан соң беренче елларда юл-транспорт һәлакәтендә катнаша.

Автомобильне хәвефсез йөртү яхшы белемнәр, машина йөртү күнекмәләрен югары дәрәжәдә белү һәм барлыкка килә торган куркынычларны төгәл аңлау таләп итә. Бу сәләتلәр өзлексез күнегүләр ярдәмендә үсәргә тиеш. Шуңа күрә машина йөртүчеләр зур стажлы машина йөртүчеләр белән чагыштырганда, юлларда үзләрен куркынычсызрак тотулары белән аерылып торалар. Кайбер чит ил һәм үзбөзгә мәгълүматлар буенча, машина йөртүчеләрнең күпчелеген имин йөртү өчен 7 - 8 ел давамында практик йөртү яки 100 000 километр йөгерү таләп ителә.

Хакимият органнары машина йөртү таныклыгын алу өчен йөртүчеләрне һәм машина йөртү техникасын эзерләүгә минималь таләпләр куюга карамастан, машина йөртү күнекмәләре һәм эзерлек дәрәжәсендәге аермалар яңа йөртүчеләр өчен шактый зур. Белем бирү стандартының таләпләре бөтенләй эзерләнмәгән машина йөртүчеләрнең хокукларын алу мөмкинлеген бетерергә тиеш. Һәм бу таләпләр транспорт чарасы белән идарә итүдә белем алучы затлар өчен үзенә бертөрле житәкчелек булып тора.

Югарыда баян ителгәннәрне исәпкә алып, Программада машина йөртүчеләрнең һөнәри эзерлеген арттыру чаралары каралган. Аларның төп өлешләре автоматтапларда эзерлек этәлеген, формаларын һәм ысулларын камилләштерү, юл йөрү кагыйдәләрен даими рәвештә боза торган машина йөртүчеләр белән профилактик эш алып бару, аларның психофизиологик диагностикасы нигезләрен булдыру. Моннан тыш, машина йөртүчеләрне иртә һөнәри эзерләү өчен яңа буынның укыту-программа документациясен эшләү һәм гамәлгә кертү каралган.

Программада каралган иң мөһим юнәлешләрнең берсе - юл хәрәкәте кагыйдәләрен боза торган машина йөртүчеләр белән профилактик эш. Бу юнәлештә автотранспорт чаралары йөртүчеләрне эзерләү, квалификацияләрен күтәрү һәм яңадан эзерләү системасын камилләштерү эше планлаштырыла.

Яңа машина йөртүчеләр юл-транспорт һәлакәте куркынычын күпкә югарырак күрсәткечкә ия. Бу күрсәткеч яшенә бәйле түгел. Яшь чигенә кимүе машина йөртү осталыгын күтәрүгә, юл-транспорт һәлакәтенә элгү куркынычын киметүгә ярдәм итәргә мөмкин.

Шуңа бәйле рәвештә, Программада ДЮАШ һәм картинг - клублар үсешенә зур игътибар бирелә, алар автотранспорт чараларын иртә яшьтә йөртү күнекмәләрен формалаштыруга ярдәм итә.

Программага юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркынычсыз тәртибен формалаштыру системасын камилләштерү чаралары кертелгән, аларның иң мөһиме:

юлда үзене хәвеф-хәтәрсез тоту кагыйдәләренә өйрәтү стандартларын эшләү;

мәгариф учреждениеләре укытучылары һәм юл хәрәкәте катнашучылары өчен дәрәслекләр, китаплар, методик ярдәмлекләр һәм башка басма продукция эшләү һәм чыгару;

машина йөртүчеләрне эзерләүне һәм яңадан эзерләүне гамәлгә ашыручы учреждениеләрне сертификацияләү һәм лицензияләү системасын, методик, методик һәм матди-техник тәэмин итү системасын камилләштерү, әлеге учреждениеләр укытучыларының квалификациясен һәм аттестациясен күтәрү.

Татарстан Республикасының шәһәр һәм муниципаль районнарында транспорт чаралары һәм жәяүлеләр хәрәкәтен оештыруны камилләштерүгә юнәлдерелгән оештыру-планлаштыру һәм инженерлык чаралары Программага 4 нче кушымтада китерелде.

Өлеге юнәлештә эшчәнлек транспорт чараларының һәм жәяүлеләрнең хәрәкәт итү шартларын яхшырту, транспорт агымнарын жайга салуның заманча ысулларын, юл хәрәкәтен оештыруның комплекслы схемаларын кертү, жәяүлеләр хәрәкәтен оештыруны камилләштерү, юл-транспорт һәлакәтләре барлыкка килүгә юл шартларының йогынтысын киметү, УДСның үткөрү сәләтен арттыру, юл-транспорт һәлакәтләре тупланган урыннарда инженерлык чараларын үткөрү буенча автоматлаштырылган идарә системасын үстерүне күздә тоту. Шулу вакытта пилот проектлары, беренче чиратта, республиканың юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булучыларның күбесе теркәлгән районнарында чаралар комплексын гамәлгә ашыруга юнәлдереләчәк.

Юл-транспорт һәлакәте нәтижәсендә зыян күргән затларга ярдәм күрсәтү системасын үстерүгә юнәлдерелгән чаралар Программага 5 нче кушымтада китерелгән.

Бөтен дөньяда юл-транспорт һәлакәтендә зыян күрүчеләргә беренче медицина ярдәменә аларның нәтижәләрен авырлыгын киметү максатыннан мөһим булуы танылды.

Юл хәрәкәте иминлеген тәмин итүдә медицина аспекты мөһимлегеннән чыгып, республиканың ашыгыч хезмәтләренә «Татарстан Республикасы сәламәтлек саклау министрлыгы һәлакәтләренә республика медицина үзәге» дәүләт сәламәтлек саклау учреждениесе белән хезмәттәшлеген тәмин итәргә кирәк.

Татарстан Республикасы шәһәрләрендә Бердәм юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү системасын булдыру юл-транспорт һәлакәтләренә санын һәм авырлыгын киметергә, шәһәр халкының куркынычсызлык дәрәжәсен күтәрергә тиеш. Мондый хезмәтләргә булдыруның чит ил тәҗрибәсе аларның югары нәтижәләгә турында сөйли.

Бердәм юл-транспорт һәлакәтләрен булдыру нәтижәсендә юл-транспорт һәлакәтләреннән социаль-иқтисади зыян да, кеше югалтулары да киметеләчәк. Юл-транспорт һәлакәтендә зыян күрүчеләргә ярдәм максатчан рәвештә һәм кыскартылган вакытта күрсәтеләчәк.

ЕДДС кысаларында автоматлаштырылган радионавигация системасы аша элемент һәм юл-транспорт һәлакәтләрен ачыклау системасы аша республикада автотранспорт инфраструктурасы һәм юлларда ЭМП күрсәтү системасы; юл-транспорт һәлакәте һәм техник ярдәм күрсәтү системасы белән элемент торачак.

Аппарат-программа комплекслары белән юл-патруль хезмәте бүлекчәләрен жиһазландыру урынның электрон картасы ярдәмендә юл-транспорт һәлакәте урынына патруль транспорты хәрәкәтенә оптималь маршрутын билгеләргә мөмкинлек бирәчәк.

БДДны тәмин итү өлкәсендә эшчәнлеккә идарә итү системасының норматив-хокукый, методик һәм оештыру нигезләрен камилләштерүгә юнәлдерелгән чаралар Программага 6 нчы кушымтада китерелгән.

Әлеге юнәлештә эшчәнлек юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү өлкәсендә бердәм дәүләт сәясәте булдыру һәм формалаштыру һәм норматив-хокукий база камилләштерүне күздә тотта.

Шуның нигезендә Програмага шулай ук юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү өлкәсендә идарә структурасын камилләштерү буенча чаралар да кертелгән, аларны гамәлгә ашыру өчен Татарстан Республикасында җаваплы Татарстан Республикасы буенча Эчке эшләр министрлығы, Татарстан Республикасы Транспорт һәм юл хужалыгы министрлығы, транспорт өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы буенча дәүләт автоюллар күзәтчелеге идарәсе, Татарстан Республикасы буенча Эчке эшләр министрлығының ЮХИДИ идарәсе һәм башка министрлыктар һәм ведомстволар җаваплы.

Дәүләт хакимияте органнары арасында җаваплылыкны, ресурсларны һәм бурычларны бүлү хәрәкәт иминлеге эшендә максималь нәтижәгә ирешүгә ярдәм итәргә тиеш. Иң мөһим бурычлар булып норматив-хокукий эшчәнлек, хәрәкәт иминлеген оештыру эшендә акчаларны дәрәс бүлү, шулай ук бүлүләр бирелгән ресурслардан максималь нәтижәле файдалану тора.

Оештыру чараларын гамәлгә ашыруның төп идеясе - БДДны тәмин итү өчен бирелә торган ресурслардан максатчан рәвештә бурычларны һәм җаваплылыкны бүлү юлы белән нәтижәлерәк файдалануны тәмин итү. Бу чаралар хәрәкәтнең куркынычсызлыгын тәмин итү чараларына тиешле хакимият органнары арасында бурычларны төгәл бүлүгә бәйле рәвештә икенче дәрәжәдәге роль бирелмәчәген гарантияләргә тиеш.

БДД тәмин итү өлкәсендә дәүләт идарә системасын камилләштерү бурычы күптән туды һәм хәзерге вакытта аеруча актуаль булып тора. Әлеге Програма кысаларында республика дәрәжәсендә идарә итү структураларын камилләштерү, юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү өлкәсендә дәүләт идарә системасын хокукий һәм мәгълүмати тәмин итү буенча чаралар комплексы гамәлгә ашыру күздә тотыла.

Кабул ителә торган идарә карарларының сыйфатын һәм нигезләгән арттыру өчен, юл хәрәкәте иминлеге торышы һәм проблемалары, күрелә торган чаралар һәм аларның нәтижәлелеге турында оператив, ағымдагы һәм перспективалы мәгълүмат белән оператив идарә итүнең дәүләт органнарын тәмин итә торган мониторинг системаларын эшләү һәм гамәлгә кертү, шулай ук идарә карарларын эзерләгәндә һәм кабул иткәндә җәмәгатьчелек фикерен өйрәнү һәм исәпкә алу күздә тотыла. Ачык рәвештә әлеге чараларны мәгълүмати тәмин итүнең бердәм дәүләт системасын булдыру һәм оештыру, юл хәрәкәте куркынычсызлыгы буенча идарә карарларын кабул итү буларак карарга мөмкин.

БДДны тәмин итү өлкәсендә дәүләт идарәсен камилләштерү халыкара нормаларны һәм куркынычсызлык стандартларын исәпкә алуны, БДДны автомобиль төзелешенең югары дәрәжәсе булган илләр тәҗрибәсен тәмин итү бурычларын хәл иткәндә файдалануны күздә тотта.

Проект кысаларында массакуләм мәгълүмат чараларын кулланып профилактик чаралар комплексын гамәлгә ашыру күздә тотыла: халыкны юл

хэрэгтэ иминлеге мэсьэлэлэре буенча ел саен радио - һәм телевидение курсларын оештыру, юл хэрэгтенең хокукий мэсьэлэлэре буенча табибка кадэр беренче ярдэм күрсэтү методлары, юл хэрэгтэ иминлеге мэсьэлэлэре буенча даими радио - һәм телетапшырулар, реклама һәм мэгълүмати-пропаганда характерындагы реклама һәм мэгълүмати-пропаганда характерындагы тапшырулар үткэрү.

Шул ук вакытта түбэндәге чараларны гамәлгә ашыруга төп басым ясалырга тиеш:

юлларда халыкның куркынычсыз тотышына өйрэтү буенча тиражны киңәйтү, басма продукциянең сыйфатын яхшырту;

телевидение һәм радиода тапшыруларның санын арттыру, сыйфатын һәм нәтижәлелеген күтэрү.

Жәмәгатьчелек фикерен формалаштыру һәм юл хэрэгтэ кагыйдэләрен үтәү буенча махсус пропаганда кампанияләрен массакүләм мэгълүмат чаралары белән оештыру һәм үткэрү күздә тотыла. Бу кампанияләр контроль-күзәтчелек органнары эшчәнлеге белән килештерелергә һәм юл хэрэгтәндә катнашучыларның үз-үзен тотышын максатчан күзәтү белән ныгытылырга тиеш.

Билгеле булганча, авариялелек артуга машина йөртүчеләрне эзерләү сыйфаты тәэсир итә. Материалларны анализлау күрсәткәнчә, имтиханнар беренче тапкырдан елдан-ел тотрыклы рәвештә курсантларның 50%тан кимрәген тапшыралар, бу аларның эзерлегенең түбән дәрәжәдә булуын билгели.

Авария хәленең артуына машина йөртүчеләрне эзерләү сыйфаты йогынты ясавы билгеле. Материалларны анализлау күрсәткәнчә, имтиханнар беренче тапкырдан тотрыклы рәвештә елдан-ел тотрыклы рәвештә курсантларның 50% тан кимрәген тапшыралар, бу аларның эзерлегенең түбән дәрәжәдә булуын билгели.

Программада юл хэрэгтенең иң якланмаган катнашучылары буларак яшүсмерләргә аерым игътибар бирелә. Монда түбәндәгеләр күздә тотыла:

укытучылар һәм ата-аналар һәм башка балалар матбугат продукциясе өчен дәрәслекләр, китаплар, методик әсбаплар эшләү һәм чыгару;

юлларда һәм урамнарда балаларның һәм яшүсмерләренең куркынычсыз тотышын тәрбияләү һәм укыту системасын үстерү;

балалар һәм мәктәп укучыларын тәрбияләү һәм укыту программаларын юл хэрэгтэ кагыйдэләренә һәм юлларда һәм урамнарда куркынычсыз тотышка эзерләү һәм керту;

юлларда һәм урамнарда үз-үзеңне тоту кагыйдэләренә өйрәтү өчен техник чаралар, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәктәпләр һәм балалар өчен ял итү һәм мәдәни үзәкләр, сыйныфлар, бүлмәләр һәм майданчыклар белән тәэмин итү.

Балалар өчен чаралар эшлэгәндә аларның юл-транспорт һәлакәтенә элэгү куркынычын киметү өчен үз-үзләрен тотышларына йогынты ясарга тиешлеге исәпкә алынган.

Программада югарыда күрсәтелгәннәрне исәпкә алып, балалар һәм яшүсмерләрне транспорт культурасына өйрәтү һәм тәрбияләүнең яңа, нәтижәләрәк формаларын һәм ысулларын эшләү һәм гамәлгә кертү каралган. Алар арасында БДД буенча иң яхшы рәсемгә һәм плакатка конкурслар үткәрү, автотранспорт профильле спорт клублары челтәрен, вело- һәм автошәһәрчәкләр булдыру. Балаларны юл хәрәкәте кагыйдәләренә өйрәтү буенча укытучылар өчен махсус рекомендацияләр чыгару планлаштырыла.

Татарстан Республикасының гамәлдәге автомобиль юллары челтәре нигездә формалашты. Әмма күп кенә параметрлар буенча ул юлларда транспорт чаралары хәрәкәтен оештыру таләпләренә туры килми.

Шуңа күрә Зеленодольск муниципаль районында автомобиль юллары челтәрен камилләштерү эше дәвам иттерелергә тиеш, ул транспорт хезмәтләре кулланучыларга уңайлылыкның гарантияләнган дәрәжәсен тәмин итәчәк.

Татарстан Республикасы автомобиль юлларында юл-транспорт һәлакәтләре санының үзгәрүен тикшерү, елның айларына бәйле рәвештә, түбәндәгеләрне күрсәтте:

1. Кышкы һәм язгы чорда аларның гомуми саныннан ел буена якинча 40% юл-транспорт һәлакәте килеп чыга.

2. Юл-транспорт һәлакәтләренә шактый үсеш елның жәйге һәм көзгә чорларында күзәтелә, алар ел буена гомуми санның 60% ын тәшкил итә. Әмма жәйге чорда юл-транспорт һәлакәтләре килеп чыгу юл-транспорт һәлакәтләренә гомуми санының 25%ын, ә көзгә чорда бу күрсәткеч 35% тәшкил итә.

Контроль-күзәтчелек эшчәнлегенә нәтижәлелеген күтәрү исәбенә авариялеләкне кыскарту түбәндәге бурычларны хәл итү юлы белән күздә тотыла:

юл хәрәкәте иминлегенә өлкәсендә ведомствого караган компетенциягә ия контроль-күзәтчелек органнарының нәтижәле хезмәттәшлегенә системасын булдыру;

ЮХИДИ, Транспорт өлкәсендә күзәтчелек федераль хезмәте, Техник жайга салу һәм метрология буенча федераль агентлык, башка контроль-күзәтчелек органнары эшчәнлеген регламентлаучы норматив-хокукый базаны камилләштерү буенча тәкъдимнәр кертү һәм аны гамәлдәге законнарга туры китерү;

гамәлдәге закон һәм башка норматив хокукый актларга үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү, юл хәрәкәте кагыйдәләре, стандартлар, техник нормалар һәм башка норматив документлар әзерләү, машина йөртүчеләрнең транспорт чаралары белән идарә итүгә хокукларын алу; пассажирлар һәм йөкләр ташуда юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү; транспорт һәм юл хужалыгы объектларын, продукциясен һәм хезмәт күрсәтүләрен мәжбүри сертификацияләү; юл хәрәкәте иминлеген тәмин итүгә бәйле эшчәнлекне лицензияләү;

юл йөрү кагыйдэләрен бозуның видеофиксация комплекслары санын арттыру, радарларны, КРИС-П приборларын, КРИС-С приборларын киң куллану;

АСУД һәм светофор объектларны модернизацияләү (светодиод светофорлар, заманча идарә итүче контроллерлар, экологик датчиклар, транспорт детекторлары белән жиһазландыру, рөхсәт ителә торган сигналның кире хисабын табло).

Аны гамәлгә ашыручы хезмәткәрләрнең контроль-күзәтчелек эшчәнлегенә нәтижәлелегә аларның техник тәмин ителеше дәрәжәсенә бәйле.

Шуңа бәйле рәвештә, Программада контроль-күзәтчелек эшчәнлегенә матди-техник базасын камилләштерү буенча транспорт тизйөрешле хәрәкәтен теркәү өчен куркыныч кишәрлекләрдә видеожайланмалар сатып алу һәм урнаштыру кебек чаралар планлаштырылган.

Программа чараларын тормышка ашыруның югары нәтижәлелегенә ирешү һәм юл-транспорт һәлакәтләрен кисәтү буенча эш сыйфатын арттыру өчен, республика юл хәрәкәте куркынычсызлыгы системасының бөтен эшчәнлегенә юл-транспорт һәлакәтләрен кисәтү, юл челтәрен формалаштыру, транспорт хәрәкәте иминлегенә һәм башка белем өлкәләре арасында үзара бәйләнешне камилләштерү буенча иң заманча белемнәренә нигезләнәргә тиеш.

Шуңа бәйле рәвештә, Программага аларны гамәлгә ашыру механизмнарына фәнни-методик һәм тәжрибә-конструкторлык ярдәмә күрсәтүче чаралар кертелгән.

БДД буенча фәнни тикшеренүләр гамәли булып тора. Алар нәтижәләрнең юл-транспорт һәлакәтен булдырмау яки аларның санын киметүдә файдалы булуы белән аклана.

Юл хәрәкәтендә катнашучылар белән эшләүгә бәйле фәнни тикшеренүләрнең нигезе, мәсәлән:

юл-транспорт һәлакәте сәбәпләрен аеруча авыр нәтижәләр белән комплекслы тикшерү;

юл-транспорт һәлакәтләренең торышы һәм проблемалары мониторингы; жәмәгать фикерен мониторинглау;

юл-транспорт һәлакәтләре күрсәткечләрен дәүләт исәбе системасын камилләштерү буенча методик тәкъдимнәр эшләү;

автотранспорт чаралары йөртүчеләрен әзерләүче укытучыларның квалификациясен күтәрү буенча уку планнарын һәм программаларын эшләү;

автотранспорт чаралары йөртүчеләрен әзерләүнең инновацион технологияләрен эшләү.

IV. ПРОГРАММАНЫ РЕСУРСЛАР БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ

Программаны ресурслар белән тәмин итүне планлаштырганда республиканың финанс-бюджет даирәсендә реаль вәзгыять, авария хәленең торышы, юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү проблемасының югары

икътисади һәм социаль-демографик әһәмияте, шулай ук федераль ярдәм белән аны хәл итүнең реаль мөмкинлеге исәпкә алынды.

Программаны финанслауның гомуми күләме республика бюджетыннан - 0,713 млн. сум, ЗМР составына керүче жирлекләр бюджетлары акчалары - 4,956 млн. сум.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2013 елның 03 октябрдәге 864 номерлы «2014 - 2020 елларда юл хәрәкәте куркынычсызлыгын арттыру» карары белән федераль максатчан программасы расланды.

Программа чараларын федераль бюджет акчалары исәбеннән гамәлгә ашыру программа чараларын финанслауга ярдәм итү өчен жирле бюджетлардан кимендә 50 % акча бүлеп бирү шарты белән генә гамәлгә ашыру күздә тотыла.

Шул рәвешле, 2016 елда Зеленодольск муниципаль районының ПБДД да кертелгән чараларны финанслау «2014 - 2020 елларда юл хәрәкәте иминлеген арттыру» федераль максатчан программасы кысаларында бүлеп бирелгән акчалар исәбеннән 50 процентка карала.

Федераль бюджеттан акча бүлеп бирелмәсә дә, Зеленодольск муниципаль районы Башкарма комитеты программада планлаштырылган чараларны Зеленодольск муниципаль районы бюджеты тарафыннан юл хәрәкәте куркынычсызлыгын арттыруга юнәлтелгән чараларга финанслау нигезендә үтәчәк.

Юнәлешләр буенча Программаны финанслау күләме аңа 7 нче кушымтада китерелгән.

Программаны финанслау күләмнәре Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән аңа карата 8 нче кушымтада китерелгән.

V. ПРОГРАММАНЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ МЕХАНИЗМЫ

Программаны гамәлгә ашыру механизмы Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнарының, жирле үзидарә органнарының һәм оешмаларның, шул исәптән жәмәгать оешмаларының партнерлыгы принципларына нигезләнә, шулай ук Программаның барлык башкаручыларының вәкаләтләрән һәм җаваплылыгын төгәл бүлешүгә нигезләнә. Программаны гамәлгә ашыру белән нәтижәле идарә итү бурычларын хәл итү идарә итүнең рәвешләрән һәм ысулларын нигезле сайлау юлы белән гамәлгә ашырылачак.

Программаны тормышка ашыру белән идарә итүнең
оештыру-хокукий аспекты

Программаны гамәлгә ашыру белән идарә итүне Программаның дәүләт заказ-координаторы, Программаның дәүләт заказчылары, «Татарстан Республикасы юл хәрәкәте иминлегенең фәнни һәм мәгариф программаларын финанслау дирекциясе» дәүләт казна учреждениесе гамәлгә ашыра.

Программаны гамәлгә ашыруда Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары катнаша.

Программаны гамәлгә ашыруга идарә итүнең формалары һәм ысуллары дәүләт заказчылары тарафыннан билгеләнә: Татарстан Республикасы буенча Эчке эшләр министрлыгы, Татарстан Республикасы Транспорт һәм юл хужалыгы министрлыгы, Татарстан Республикасы Гражданның оборонасы эшләре һәм гадәттән тыш хәлләр министрлыгы, Татарстан Республикасы буенча Эчке эшләр министрлыгының ЮХИДИ идарәсе, «Татарстан Республикасы юл хәрәкәте иминлегенең фәнни һәм белем бирү программаларын финанслау дирекциясе» дәүләт казна учреждениесе. Финанслау чыганагы - Татарстан Республикасы бюджеты.

Программа чараларын гамәлдәге законнар нигезендә дәүләт контрактлары нигезендә гамәлгә ашыру күздә тотыла. Программа кысаларында төзелә торган барлык объектлар Программа объектларының Дәүләт реестрында теркәлә һәм исәпкә алына. Дәүләт контрактлары буенча объектларны төзү процессы һәм бюджет акчаларын тоту тәртибе дәүләт заказчысы-координаторы, дәүләт заказчылары житәкчелегендәге комиссия тарафыннан контрактка кул куйган вакыттан алып эшләргә тулысынча төгәлләүгә кадәр контрольдә тотыла.

Бүлөп бирелгән акчалардан файдалану турындагы Программаны һәм хисапчылыкны финанслау тәртибе, шулай ук аны үтәү чыгымнарын исәпкә алу Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы норматив документлары белән билгеләнә. Программаның үтәлешен дәүләт заказчы-координаторы һәм дәүләт заказчылары тикшереп тора.

Дәүләт заказчы-координаторы һәм дәүләт заказчылары билгеләнгән тәртиптә статистик күзәтүнең гамәлдәге рәвешләре буенча хисап бирәләр.

Программа чараларын гамәлгә ашыруның гомуми контролен Татарстан Республикасы Транспорт һәм юл хужалыгы министрлыгы, «Татарстан Республикасы юл хәрәкәте иминлегенең фәнни һәм мәгариф программаларын финанслау дирекциясе» дәүләт казна учреждениесе алып бара.

Дәүләт заказчылары ел саен, 1 февральгә кадәр, юл хәрәкәте куркынычсызлыгын тәмин итү буенча Татарстан Республикасы Хөкүмәте комиссиясенә Программаны үтәү барышы һәм аны гамәлгә ашыруга бүлөп бирелгән финанс чараларыннан файдалануның нәтижәләгә турында докладлар тапшыра.

Программаны гамәлгә ашыру белән агымдагы идарә итүне Программаның дәүләт заказ-координаторы, Программаның дәүләт заказчылары гамәлгә ашыра.

Программа чараларын үтәүчеләр Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә билгеләнә.

Дәүләт заказчысы - Программаның координаторы билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетына, Татарстан Республикасы Икътисад министрлыгына, Татарстан Республикасы Финанс министрлыгына

Программаны гамәлгә ашыруның барышы һәм нәтижәләре турында хисап бирә.

Программаның дәүләт заказчысы-координаторы Программаны гамәлгә ашыру башланганчы программаны гамәлгә ашыруның оештыру-финанс планын төзү тәртибен, Программаны гамәлгә ашыру барышында чараларны корректировкалау һәм аларны ресурс белән тәмин итү механизмнарын, Программаны гамәлгә ашыруның барышы һәм нәтижәләре турында хисапчылык Программасының дәүләт заказчысы-координаторына Программаны гамәлгә ашыру барышында тапшыру процедурасын, Программаның индикаторлары һәм күрсәткечләре, Программаны гамәлгә ашыруның мониторингы нәтижәләре, Программаның чаралары һәм аларда башкаручыларның катнашу шартлары турында мәгълүматның ачыклығын тәмин итү процедурасын билгели торган нигезләмәне раслый.

Программаны гамәлгә ашыруга идарә итүнең финанс аспекты

Программа чараларын финанслау Зеленодольск муниципаль районы составына керүче шәһәр һәм авыл жирлекләре бюджетлары акчалары, Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген тәмин итүгә җибәрелә торган бюджеттан тыш чыганаclar акчалары Татарстан Республикасы бюджеты исәбеннән гамәлгә ашырыла. Программаның дәүләт заказчысы-координаторы республика башкарма хакимият органнары белән берлектә, алар карамагында Программаның дәүләт заказчылары, Программаның дәүләт заказчылары булган һәм Татарстан Республикасы Икътисад министрлыгы белән килештереп, финанслау объектларының адреслы исемлеген билгели.

Программаның дәүләт заказчылары, эшләрнең гомуми бәясен исәпкә алып, чаралар башкаручылар белән килешү (шартнамә) төзиләр.

Программаны финанслауның гомуми күләме Зеленодольск муниципаль районында юл хәрәкәте куркынычсызлығын тәмин итүгә юнәлтелгән Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән 5,669 млн. сум тәшкил итә, республика бюджетыннан 0,713 млн. сум, ЗМР составына керүче җирлек бюджетлары акчалары - 4,956 млн. сум.

Программаның гамәлдә булуын туктату аны гамәлгә ашыру тәмамланган очракта, ә вакытыннан алда туктату - Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары нигезендә аны гамәлгә ашыруның нәтижәсезлеген таныган очракта.

VI. ПРОГРАММАНЫҢ СОЦИАЛЬ-ИКТІСАДИ ҺӘМ БЮДЖЕТ НӘТИЖӘЛЕЛЕГЕН БӘЯЛӘУ

Программаны гамәлгә ашыруның нәтижәлеге билгеләнә:

Программаның иң мөһим күрсәткеченә ирешү дәрәжәсен - юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган затлар санын кыскарту;

Программаның мөһим индикаторлары кимү дәрәжәсе:

транспорт куркынычы (юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган затлар саны, 10 мең транспорт чарасы),

социаль куркыныч (юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган затлар саны, 100 мең кешегә),

нәтижәләрнең авырлыгы (юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган затлар саны-100гә);

юл-транспорт һәлакәтләренең туплану урыннары саны кимү;

транспорт чарасы белән идарә итү стажы 3 елдан артмаган машина йөртүчеләр гаебе белән юл-транспорт һәлакәтләре санын 10 мең транспорт чарасына киметү;

юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган балалар саны кимүе;

зиян күрүчеләр 10 мең транспорт чарасында булган юл-транспорт һәлакәтләре саны кимүе.

Программаның социаль-икътисадый нәтижәләлеген исәпләү аңа 10 нчы кушымтада китерелгән.

Программаның бюджет нәтижәләлеге хисабы аңа 11 нче кушымтада китерелгән.

Юл хәрәкәтендә катнашучыларның хокукый аңын күтәрүгә һәм аларның хәвефле тәртибен булдырмауга, шәһәрләрдә транспорт чаралары һәм жәяүлеләр хәрәкәтен оештыруны камилләштерүгә, юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә зиян күргән затларга ярдәм күрсәтү системасын үстерүгә юнәлтелгән чаралар юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган затлар санын киметүгә турыдан-туры йогынты ясый. Юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итү өлкәсендәге эшчәнлеккә идарә итү системасының норматив-хокукый, методик һәм оештыру нигезләрен камилләштерүгә юнәлдерелгән гамәлләр Программаны тулаем гамәлгә ашыру өчен кирәк. Әлеге чаралардан башка Программа үтәлә алмый. Шуңа күрә социаль-икътисади һәм бюджет нәтижәләлеген исәпләгәндә бу юнәлеш буенча чыгымнар беренче өч юнәлеш арасында чыгымнар өлешенә пропорциональ рәвештә бүленде.

Хокукый аңны күтәрүгә һәм юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркыныч тотышын кискәтүгә юнәлтелгән чараларның социаль-икътисади нәтижәләлеген исәпләү аңа карата 12 нче кушымтада китерелгән.

Хокукый аңны күтәрүгә һәм юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркыныч тотышын кискәтүгә юнәлтелгән чараларның бюджет нәтижәләлеген исәпләү аңа карата 13 нче кушымтада китерелгән.

Программаның 14 нче кушымтасында китерелгән шәһәрләрдә транспорт чаралары һәм жәяүлеләр хәрәкәтен оештыруны камилләштерүгә юнәлдерелгән оештыру-планлаштыру һәм инженерлык чараларының социаль-икътисади нәтижәләлеген исәпләү.

Программаның 15 нче кушымтасында китерелгән шәһәрләрдә транспорт чаралары һәм жәяүлеләр хәрәкәтен оештыруны камилләштерүгә юнәлдерелгән оештыру-планлаштыру һәм инженерлык чараларының бюджет нәтижәләлеген исәпләү.

Юл-транспорт һәләкәте нәтижәсендә зыян күргән затларга ярдәм күрсәтү системасын үстерүгә юнәлтелгән чараларның социаль-икътисади нәтижәләлеген исәпләү Програмага 16 нчы кушымтада китерелгән.

Юл-транспорт һәләкәте нәтижәсендә зыян күргән затларга ярдәм күрсәтү системасын үстерүгә юнәлдерелгән чараларның бюджет нәтижәләлеген исәпләү Програмага 17 нче кушымтада китерелгән.

Кешеләр үлеменнән социаль-икътисади зыянның кимүе юл-транспорт һәләкәтләреннән социаль-икътисади зыян нормативларын бәяләү һәм исәпләү методикасы (Р-03112199-0502-00) нигезендә билгеләнгән. Социаль-икътисади зыянның реаль кимүе күбрәк булачак, чөнки китерелгән фаразларда юл-транспорт һәләкәтләре нәтижәсендә зыян күрүчеләр саны исәпкә алынмый.

Социаль-икътисади һәм бюджет нәтижәләлеге хисаплары Россия Федерациясе Икътисад министрлығы, Россия Федерациясе Финанс министрлығы, Россия Федерациясе Дәүләт комитеты тарафыннан 1999 елның 21 июнендәге ВК-477 номерлы төзелеш, архитектура һәм торак сәясәте буенча расланган инвестиция проектларының нәтижәләлеген бәяләү буенча методик тәкъдимнәр нигезендә үткәрелде.

Программаның социаль-икътисади һәм бюджет нәтижәләлеген бәяләү методикасы аңа 18 нче кушымтада китерелгән.

ФАЙДАЛАНГАН КЫСКАРТУЛАР ИСЕМЛЕГЕ

Кыскартылган исем	Тулы исеме
УЕШЧ	Узган елның шундый ук чоры
ЮХИ	Юл хәрәкәте иминлеге
БАЖ	Бөтенроссия автомобильчеләр жәмгыяте
ЙТ	йөртүче таныклығы
ЮХИДИ	Юл хәрәкәте иминлеге дәүләт инспекциясе
"ТР ДФН һәм БДИ ОПы" ДКУ	«Татарстан Республикасы юл хәрәкәте иминлегенең фәнни һәм мәгариф программаларын финанслау дирекциясе» дәүләт казна учреждениесе
"НЦ БЖД" ДУ	«Балалар тормышы иминлеге фәнни үзәге» дәүләт учреждениесе
БЮТТ	балалар юл-транспорт травматизмы
ЮПХ	юл-патруль хезмәте
ЮТХ	юл-транспорт һәлакәте
БЯА	балалар-яшүсмерләр автомәктәбе
БДДХ	бердәм дежур-диспетчерлык хезмәте
ТР буенча Эчке эшләр министрлыгы	Татарстан Республикасы буенча Эчке эшләр министрлыгы
ЮХО	Юл хәрәкәтен оештыру
БМО	Берләшкән Милләتلәр оешмасы
ЮЙК	юл хәрәкәте кагыйдәләре
ТР буенча Эчке эшләр министрлыгының ЮХИДИ идарәсе	Татарстан Республикасы буенча Эчке эшләр министрлыгының Юл хәрәкәте иминлеге дәүләт инспекциясе идарәсе
УЮЧ	урам-юл челтәре
ФМП	«2014 - 2020 елларда юл хәрәкәте иминлеген арттыру» федераль максатчан программасы
гадәттән тыш хәлләр	Гадәттән тыш хәл
ЭМЯ	экстрен медицина ярдәме

2016 елга Зеленодольск муниципаль районьнда
 “Юл хэрэкәте иминлеген арттыру
 максатчан программасына
 1 номерлы кушымта

ПРОГРАММА-МАКСАТЧАН
 МЕТОД БУЛМАУ ШАРТЛАРЫНДА АВАРИЯНЕҢ КӨТЕЛГӘН
 КҮРСӘТКЕЧЕ

Авариялелек күрсәткече	2016 ел	2017 ел	2018 ел	2019 ел	2020 ел
Юл-транспорт һәлакәте нәтижәсендә һәлак булучылар саны	282	293	296	301	309

2016 елга Зеленодольск муниципаль районьнда
 “Юл хэрэкәте иминлеген арттыру
 максатчан программасына
 2 номерлы кушымта

ПРОГРАММА КҮРСӘТКЕЧЕНӘ ИРЕШҮНЕҢ КӨТЕЛГӘН
 ДИНАМИКАСЫ

Авариялелек күрсәткече	2016 ел	2017 ел	2018 ел	2019 ел	2020 ел
Юл-транспорт һәлакәте нәтижәсендә һәлак булучылар саны	159	102	107	111	126
Юл-транспорт һәлакәтендә һәлак булган кешеләр саны синерцион сценарий белән чагыштырганда кимеде, кеше.	72	84	102	125	156

2016 елга Зеленодольск муниципаль районында
 “Юл хәрәкәте иминлеген арттыру
 максатчан программасына
 3 номерлы кушымта

**ЮЛ ХӘРӘКӘТЕНДӘ КАТНАШУЧЫЛАРНЫҢ
 ХОКУКЫЙ АҢЫН АРТТЫРУГА ҺӘМ КУРКЫНЫЧ ТӘРТИБЕН КИСӘТҮГӘ
 АРТТЫРУГА ЮНӘЛДЕРЕЛГӘН ЧАРАЛАР**

(млн.сум)

N	Чараның атамасы	Башкару вакыты	Финанслаун ың гомуми күләме	Финанслау		Башкару өчен жаваплылар	Көтелгән нәтижә
				Татарстан Республикасы бюджеты акчалары хисабына	бюджеттан тыш чыганақлар акчалары исәбеннән		
Капиталь кертемнәр							
1.	ЮХИ тәмин итү өлкәсендә контроль һәм күзәтчелек функцияләрен гамәлгә ашыручы бүлекчәләренң техник комплексларын жиһазландыру:	2016 ел	-	-	-	"ТР ДФН һәм БДИ ОПы" ДКУ	Контроль-күзәтчелек эшчәнлегенң нәтижәләлеген күтәрү, ачықланган юл-транспорт һәләкәтләрен тупас бозу очрақларының санын арттыру юл-транспорт һәләкәтләренң нәтижәләренң авырлығын киметүгә китерәчәк
1.1	Юл йөрү кагыйдәләрен бозуның видеофиксациясе комплекслары белән жиһазландыру;	2016 ел	-	-	-	"ТР ДФН һәм БДИ ОПы" ДКУ	Контроль-күзәтчелек эшчәнлегенң нәтижәләлеген күтәрү, ачықланган юл-транспорт һәләкәтләрен тупас бозу очрақларының санын арттыру юл-транспорт һәләкәтләренң нәтижәләренң авырлығын киметүгә китерәчәк

1.2	контроль һәм хокук бозуларны ачыклау чаралары белән жиһазландырылган патруль автомобильләре һәм махсус транспорт сатып алу	2016 ел	-	-	-	Эчке эшләр министрлыгы (киләшү буенча)	Контроль-күзәтчелек эшчәнлегенә нәтижеләлген арттыру
Башка ихтыяжлар							
2.	Өзлексез белем бирү системасы өчен фәнни-методик материаллар, программалар, басма һәм электрон уку ярдәмлекләре сатып алу, өзлексез транспорт белеме системасын булдыру, конференцияләр уздыру	2016 ел	0,02	0,02		Мәгариф идарәсе, Зелеодольск филиалы "ТР юл хәрәкәте иминлеге" дәүләт учреждениесе филиалы	БЮТТ профилактикасы
3.	Төрле яшь категорияләре юл хәрәкәтендә катнашучыларның үз-үзләрен тотышын пропагандалау буенча тематик телетапшырулар булдыру	2016 ел	0,05	0,05		"ТР ДФН һәм БДИ ОПы" ДКУ	Юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркынычсызлык стереотипларын булдыру
4.	Видео-һәм телевизион мәгълүмати-пропаганда продукциясе булдыру, тематик тышкы социаль реклама (баннерлар, аркан тартулар) оештыру, шулай ук материалларны массакүләм мәгълүмат чараларында, жәмәгать транспортында, кинотеатрларда урнаштыру һ. б.	2016 ел	-	-	-	Мәгариф идарәсе., «ДФН и ОП РТ» ДУ филиалы	Юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркынычсызлык стереотипларын булдыру

7.	Балалар белән массакуләм чаралар үткәрү: «Имин тәгәрмәч» конкурс-фестивале, ЮИХ отрядлары активистларының профильле сменалары, хәрби дан урыннары буенча автойөрешләр, автокүптөрле ярыш буенча ДЯА чемпионатлары, БЮТТны профилактикалау буенча гомуми белем бирү учреждениеләре арасында конкурслар, балалар һәм яшүсмерләр спорт мәктәбе өчен карталар, автомобиль, юл йөрү кагыйдәләре буенча жиһазлар сатып алу, спортның техник төрләрен үстерү, ярышлар үткәрү, халык өчен ЮИХ буенча чаралар үткәрү	2016 ел	0,563	0,563		Мәгариф идарәсе, Зелеодольск филиалы "ТР юл хәрәкәте иминлеге" дәүләт учреждениесе филиалы	балаларда урамнарда һәм юлларда хәвефсез тәртип күнекмәләрен формалаштыру
б.	Яшь хәрәкәт инспекторлары слетларын үткәрү	2016 ел	0,05	0,05		Мәгариф идарәсе, Зелеодольск филиалы "ТР юл хәрәкәте иминлеге" дәүләт учреждениесе филиалы	балаларда урамнарда һәм юлларда хәвефсез тәртип күнекмәләрен формалаштыру

7.	Мәктәпкәчә яшьтәге балалар һәм башлангыч сыйныф укучылары арасында яктылык кайтаручы жайланмалар сатып алу һәм тарату	2016 ел	0,01	0,01		Мәгариф идарәсе, Зелеодольск филиалы "ТР юл хәрәкәте иминлеге" дәүләт учреждениесе филиалы	тәүлекнең караңгы вакытында балаларга йөрү ихтималының кимүе
8.	Гомуми белем бирү мәктәпләренең һәм балалар бакчаларының укытучылар составының квалификациясен күтәрү	2016 ел	0,02	0,02		Мәгариф идарәсе, Зелеодольск филиалы "ТР юл хәрәкәте иминлеге" дәүләт учреждениесе филиалы	БЮТТны кисәтү
	Барлығы:		0,713	0,713			

2016 елга Зеленодольск муниципаль районында
 “Юл хәрәкәте иминлеген арттыру
 максатчан программасына
 4 нче кушымта

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ШӘһӘРЛӘРЕ ҺӘМ
 РАЙОННАРЫНДА ТРАНСПОРТ ЧАРАЛАРЫ ҺӘМ ЖӘЯҮЛЕЛӘР ХӘРӘКӘТЕН
 ОЕШТЫРУНЫ КАМИЛЛӘШТЕРҮГӘ ЮНӘЛДЕРЕЛГӘН
 ОЕШТЫРУ-ПЛАНЛАШТЫРУ ҺӘМ ИНЖЕНЕРЛЫК ЧАРАЛАРЫ**

(млн. сум, тиешле елларга бәяләр фаразын исәпкә алып)

ФҮП буенч а N	Чараның атамасы	Башкару вакыты	Финансла уның гомуми күләме	Финанслау			Башкару өчен жаваплылар	Көтелгән нәтижә
				Татарста н Республи касы бюджеты акчалары исәбәннә н	ЗМР жирлекләре нең муниципаль бюджетлары акчалары исәбәннән	бюджеттан тыш чыганаclar акчалары исәбәннән		
Капиталь кертемнәр								
	Жәяүлеләр өчен киртәләр кую	2016 ел	0,700		0,700		Зеленодольск шәһәре Башкарма комитет	Балаларның хәрәкәт итүе өчен юл хәрәкәте иминлеген арттыру.
	Юл билгеләре кую	2016 ел	1,300		1,300			
	Ясалма тигезсезлекләр урнаштыру	2016 ел	0,704		0,704			
	Светофор объектларны тоту һәм реконструкцияләү	2016 ел	0,500		0,500			
	Махсус игътибар билгеләрен урнаштыру (шул исәптән жәяүлеләр өчен күчү)	2016 ел	1,752		1,752			
	Барлығы:		4,956		4,956			

2016 елга Зеленодольск муниципаль районында
“Юл хэрэкәте иминлеген арттыру
максатчан программага
5 нчы кушымта

**ЮТЬ НӘТИЖӘСЕНДӘ ЗЫЯН КҮРГӘН ЗАТЛАРГА ЯРДӘМ
КҮРСӘТҮ СИСТЕМАСЫН ҮСТЕРҮГӘ ЮНӘЛДЕРЕЛГӘН ЧАРАЛАР**

(Юл-транспорт һәлакәте нәтижәсендә зыян күргән затларга ярдәм күрсәтү
системасын үстерүгә юнәлдерелгән чаралар каралмаган)

2016 елга Зеленодольск муниципаль районында
“Юл хэрэкэте иминлеген арттыру
максатчан программасына
6 нчы кушымта

**НОРМАТИВ-ХОКУКЫЙ АКТЛАРНЫ КАМИЛЛЭШТЕРҮГЭ ЮНЭЛДЕРЕЛГЭН
ЧАРАЛАР,
ЮЛ ХЭРЭКЭТЕ ИМИНЛЕГЕН ТЭЭМИН ИТҮ ӨЛКЭСЕНДЭ ЭШЧЭНЛЕК
БЕЛЭН ИДАРЭ ИТҮ СИСТЕМАСЫНЫҢ МЕТОДИК ҺӘМ ОЕШТЫРУ
НИГЕЗЛӘРЕ**

(млн. сум, тиешле елларга бәяләр фаразын исәпкә алып)

(муниципаль дәрәжәдә эшләнми)

2016 елга Зеленодольск муниципаль районында
 “Юл хәрәкәте иминлеген арттыру
 максатчан программага
 7 нче кушымта

Программаны финанслау күләмнәре

(млн. сум, тиешле елларга бәяләр фаразын исәпкә алып)

Финанслау юнәлешләре	БАРЛЫ ГЫ	ЗМР жирлекләренә муниципаль бюджетлары акчалары			Татарстан Республикасы бюджеты чаралары			Бюджеттан тыш чыганаclar акчалары	
		Барлыг ы:	капиталь кертемнәр	башка ихтыя жлар	Барлыг ы:	капиталь кертемнәр	башка ихтыя жлар	капиталь кертемнәр	башка ихтыя жлар
1.Юл хәрәкәтендә катнашучыларның хокукый аңын арттыру һәм куркыныч тотышын кисәтү	0,713	-	-	-	0,713	-	0,713	--	-
2. Шәһәрләрдә транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәтен оештыруны камилләштерүгә юнәлдерелгән оештыру-планлаштыру һәм инженерлык чаралары	4,956	4,956	4,956	-			-	-	-
3.Юл-транспорт һәлакәте нәтижәсендә зыян күргән затларга ярдәм күрсәтү системасын үстерү	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Барлыгы	5,669	4,956	4,956	-	0,713		0,713	-	-

2016 елга Зеленодольск муниципаль районьнда
“Юл хэрэкәте иминлеген арттыру
максатчан программага
8 нче кушымта

**ЗМР жирлекләренең республика һәм муниципаль бюджетларынан һәм
бюджеттан тыш чыганақлардан финанслау**

(млн. сум, тиешле елларга бәяләр фаразын исәпкә алып)

Финанслау чыганагы	2016 ел
Татарстан Республикасы бюджеты чаралары - барлығы, шул исәптән:	0,713
капиталь кертемнәр	-
башка ихтыяжлар	0,713
ЗМР жирлекләре бюджетларының акчалары - барлығы, шул исәптән:	4,956
капиталь кертемнәр	4,956
башка ихтыяжлар	-
Бюджеттан тыш чыганақлар - барлығы, шул исәптән:	-
капиталь кертемнәр	-
башка ихтыяжлар	-
Барлығы:	5,669

2016 елга Зеленодольск муниципаль районьнда
 “Юл хэрэкәте иминлеген арттыру
 максатчан программага
 9 нчы кушымта

**Заказ бирүчеләр арасында программаны гамәлгә ашыруга бүлеп бирелә
 торган жирлекләрнең муниципаль бюджетларының, республика
 бюджетларының һәм бюджеттан тыш чыганақларның акчаларын бүлү**

(млн. сум, тиешле елларга бәяләр фаразын исәпкә алып)

Программа заказчылары	2016 елга барлы гы:	ЗМР жирлекләрнең муниципаль бюджетлары акчалары		Республика бюджеты чаралары		Бюджеттан тыш чыганақлар акчалары	
		капиталь кертемнәр	башка ихтыя жлар	капиталь кертемнәр	башка ихтыя жлар	капиталь кертемнәр	башка ихтыя жлар
Зеленодольск шәһәре Башкарма комитеты	4,956	4,956	-	-	-	-	-
Зеленодольск филиалы "ДФН һәм БДДРТ ОПы"	0,713	-	-	-	0,713	-	-
Татарстан Республикасы Транспорт һәм юл хужалыгы министрлыгы («Главтатдортранс» ДУ), «Волговятскуправтодор» ФДУ	-	-	-	-	-	-	-
Барлыгы:	5,669	4,956	-	-	0,713	-	-
Барлыгы:	5,669	4,956		0,713		-	

2016 елга Зеленодольск муниципаль районьнда
 “Юл хэрэкэте иминлеген арттыру
 максатчан программага
 10 нчы кушымта

Максатчан программаның социаль-икътисади нәтижәлелеген исәпләү

№ т/б	Күрсәткечләр	2010 ел	Киләсе еллар (уртача бер елга)
1.	Юл-транспорт һәләкәтләре нәтижәсендә һәләк булган затлар саны (программа күрсәткече), кеше	40	17
2.	Юл-транспорт һәләкәтләре нәтижәсендә һәләк булган затлар саны (программа-максатчан методы булмаган шартларда ситуацияне үстерүнең инерцияле сценарие), кеше	31	24
3.	Юл-транспорт һәләкәтләре нәтижәсендә һәләк булучылар саны (инерцион сценарий белән чагыштырганда), кеше	16	16
4.	Программаны гамәлгә ашырудан социаль-икътисади зыянның кимүе, млн. сум	61,072	61,072
5.	Программаны гамәлгә ашыруга чыгымнар, млн. сум,	4,91	–
6.	Инфляция индексы	1,5	–
7.	Программаны гамәлгә ашыруга чыгымнар, млн. сум, 2006 елга бәяләр фаразын исәпкә алып	3,27	–
8.	2006 елга бәяләр фаразын исәпкә алып, Программаны гамәлгә ашырудан социаль-икътисади файда, млн. сум	50,62	53,44
9.	Дисконтирование коэффициенты	1,5	0,5
10.	Программаны тормышка ашыруның социаль-икътисады нәтижәсе - млн. сум	33,74	106,88

Муниципаль максатчан программаның бюджет нәтижелелеген исәпләү

№ т/б	Күрсәткечләр	2010 ел	Киләсе еллар (уртача бер елга)
1.	Юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган затлар саны (программа күрсәткече), кеше	40	17
2.	Юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган затлар саны (инерцияле сценарий - программа-максатчан методы булмау шартларында ситуацияне үстерү), кеше	31	24
3.	Юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган затлар санын (инерцион сценарий белән чагыштырганда) кыскарту, кеше	16	16
4.	Программаны гамәлгә ашырудан социаль-икътисади зыяанның кимүе, млн. сум	61,072	61,072
5.	ЗМР жирлекләренә муниципаль бюджетлары керемнәренә кертем, млн. сум	80	
6.	Программаны гамәлгә ашыруга чыгымнар, млн. сум	4,91	-
7.	Инфляция индексы	1,5	-
8.	Программаны гамәлгә ашыруга муниципаль бюджеттан чыгымнар, 2006 елга бәяләр фаразын исәпкә алып, млн. сум	3,27	-
9.	2006 елга бәяләр фаразын исәпкә алып, Программаны гамәлгә ашырудан бюджет нәтижәсе, млн. сум	69,55	17,78
10.	Дисконтирование коэффициенты	1,5	0,5
11.	Программаны гамәлгә ашырудан китерелгән бюджет нәтижәсе, млн. сум		

Хокукый аңны арттыруга һәм юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркыныч тәртибен кисәтүгә юнәлдерелгән чараларның социаль-икътисади нәтижәлелеген исәпләү

№ т/б	Күрсәткечләр	2016 ел	Киләсе еллар (уртача бер елга)
1.	Юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган затлар санын кыскарту (инерция сценарие белән чагыштырганда - программа-максатчан методы булмау шартларында ситуацияне үстерү), кеше	4	2
2.	Чараларны гамәлгә ашырудан социаль-икътисади зыянның кимүе, млн. сум	7,63	7,63
3.	Чараларны гамәлгә ашыруга чыгымнар, млн. сум	5,669	-
4.	Инфляция индексы	1,4	-
5.	2006 елга бәяләр фаразын исәпкә алып, чараларны тормышка ашыру чыгымнары, млн. Сум.	3,507	-
6.	2006 елга бәяләр фаразын исәпкә алып, чараларны гамәлгә ашырудан социаль-икътисади файда, млн. Сум.	2,39	7,63
7.	Дисконтирование коэффициенты	1,469	0,5
8.	Чараларны тормышка ашыруның социаль-икътисади нәтижәсе, млн. сум	1,626	15,26

2016 елга Зеленодольск муниципаль районында
 "Юл хәрәкәте иминлеген арттыру
 максатчан программасына
 13 нче кушымта

**Юл хәрәкәтендә катнашучыларның хокукый аңын арттыруга һәм
 куркыныч тәртибен кисәтүгә юнәлдерелгән чараларның бюджет
 нәтижәләлеген исәпләү**

	Күрсәткечләр	2016 ел	Киләсе еллар (уртача бер елга)
1.	Юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булган затлар санын кыскарту (инерция сценарие белән чагыштырганда - программа-максатчан методы булмау шартларында ситуацияне үстерү), кеше	4	2
2.	Чараларны гамәлгә ашырудан социаль-икътисади зыяанның кимүе, млн. сум	7,63	7,63
3.	Муниципаль бюджет керемнәренә кертем, млн. сум	2,54	2,54
4.	Чараларны тормышка ашыру чыгымнары, ЗМР жирлекләре бюджетларыннан, млн. сум	5,669	-
5.	Инфляция индексы	1,4	-
6.	2006 елга бәяләр фаразын исәпкә алып, муниципаль бюджеттан чараларны гамәлгә ашыруга чыгымнар, млн. сум	2,99	-
7.	2006 елга бәяләр фаразын исәпкә алып, чараларны гамәлгә ашырудан бюджет нәтижәсе, млн. сум	0,58	2,54
8.	Дисконтирование коэффициенты	1,469	0,5
9.	Күрелгән чараларны гамәлгә ашырудан социаль-икътисади файда, млн. сум	0,4	5,08

2016 елга Зеленодольск муниципаль районында
 "Юл хэрэкэте иминлеген арттыру
 максатчан программасына
 14 нче кушымта

**Шәһәрләрдә транспорт чаралары һәм жәяүлеләр хэрэкэтен оештыруны
 камилләштерүгә юнәлдерелгән оештыру-планлаштыру һәм инженерлык
 чараларының социаль-икътисади нәтижәлелеген исәпләү**

№ т/б	Күрсәткечләр	2016 ел	Киләсе еллар (уртача бер елга)
1.	Юл-транспорт һәлакәте нәтижәсендә һәлак булучыларның потенциал санын кыскарту (инерцияле сценарий - программа-максатчан методы булмаган шартларда вәзгыятьне үстерү), кеше	4	2
2.	Социаль-икътисади зыянны киметү чараларны тормышка ашырудан, млн. сум	45,81	45,81
3.	Чараларны гамәлгә ашыруга чыгымнар, млн. сум,	5,669	-
4.	Инфляция индексы	1,4	-
5.	2006 елга бәяләр фаразын исәпкә алып, чараларны тормышка ашыру чыгымнары, млн. сум	3,507	-
6.	2006 елга бәяләр фаразын исәпкә алып, чараларны гамәлгә ашырудан социаль-икътисадый файда, млн. сум	37,41	37,41
7.	Дисконтирование коэффициенты	1,469	0,5
8.	Күрелгән чараларны гамәлгә ашырудан социаль-икътисади файда, млн. сум	25,47	74,82

2016 елга Зеленодольск муниципаль районында
 "Юл хэрэкэте иминлеген арттыру
 максатчан программасына
 15 нче кушымта

**Шәһәрләрдә транспорт чаралары һәм жәяүлеләр хэрэкэтен оештыруны
 камилләштерүгә юнәлдерелгән оештыру-планлаштыру һәм инженерлык
 чараларының бюджет нәтижәлелеген исәпләү**

№ т/б	Күрсәткечләр	2016 ел	Киләсе еллар (уртача бер елга)
1.	Юл-транспорт һәләкәтләре нәтижәсендә һәләк булган затлар санын кыскарту (инерция сценарие белән чагыштырганда - программа-максатчан методы булмау шартларында ситуацияне үстерү), кеше	4	2
2.	Чараларны гамәлгә ашырудан социаль-икътисадый зыяанның кимүе, млн. сум	45,81	45,81
3.	ЗМР жирлекләренең муниципаль бюджетларының керемнәренә кертем, млн. сум	15,24	15,24
4.	Чараларны гамәлгә ашыруга чыгымнар, млн. сум	5,669	-
5.	Инфляция индексы	1,4	-
6.	2006 елга бәяләр фаразын исәпкә алып, чараларны тормышка ашыру чыгымнары, млн. сум.	3,507	-
7.	2006 елга бәяләр фаразын исәпкә алып, чараларны гамәлгә ашырудан бюджет нәтижәсе, млн. сум	13,84	15,24
8.	Дисконтирование коэффициенты	1,469	0,5
9.	Чараларны гамәлгә ашырудан китерелгән бюджет нәтижәсе, млн. сум	9,42	30,48

**Программаның социаль-икътисади һәм
бюджет нәтижәлелеген
бәяләү методикасы**

1. Әлеге Методика Программаның социаль-икътисади һәм бюджет нәтижәлелеген исәпләү нигезләрен һәм алгоритмын билгели.
2. Методикада Программаның нәтижәлелеген исәпләү принцибының корректлы (каршылыксыз һәм хужалык итүче субъектларның рациональ икътисадый тәртибе кагыйдәләрен чагылдыра торган) тасвирламасы бар.
3. Методика Программаны эшләүдә, экспертизада һәм гамәлгә ашыруда катнашучы барлык милек рәвешләрендәге предприятиеләр һәм оешмалар өчен билгеләнгән.
4. Методика Программаның үзенчәлекләрен исәпкә алу аерым юнәлешләренең һәм чараларының нәтижәлелеген эшләү һәм бәяләү буенча норматив методик документлар төзү өчен нигез буларак кабул ителергә мөмкин.
5. Әлеге методика нигезенә дисконтланган бәянең дисконтлаштырылган агымын исәпләү һәм бәянең чиста дисконтировкаланган агымын билгеләү салынган, алар Россия Федерациясе Икътисад министрлыгы, Россия Федерациясе Финанс министрлыгы, Россия Федерациясе Төзелеш, архитектура һәм торак сәясәте буенча Дәүләт комитеты тарафыннан 1999 елның 21 июнендәге ВК-477 номерлы расланган инвестиция проектларының нәтижәлелеген бәяләү буенча методик тәкъдимнәрдә бәян ителгән.
6. Бәя агымы Программа чараларын гамәлгә ашыру нәтижәсендә агымдагы һәм киләчәк чорларда тулаем эчке продуктның артуы белән билгеләнә.
7. Бәяләрнең чиста агымы аны тәэмин итү өчен кирәкле чыгымнарны исәпләгәннән соң бәя агымы буларак билгеләнә.
8. Чиста дисконтлаштырылган агым бәясе база чорына китерелгән (дисконтировкалау коэффициенты аша) бәянең чиста агымы булып тора.
9. Программа чаралары нәтижәләрен билгеләгәндә түбәндәгеләрне исәпкә алырга кирәк:
  - тулаем эчке продуктка турыдан-туры финанс өлеше;
  - тулаем эчке продуктка репродуктив һәм мәдәни өлеш;
  - Татарстан Республикасы бюджеты керемнәрен формалаштыруга өлеш.
10. Түбәндәгеләр күздә тотыла:

тулаем эчке продуктка турыдан-туры финанс өлеше Программа чараларын гамәлгә ашыру нәтижәсендә тулаем эчке продукт күрсәткеченә турыдан-туры артуы буларак билгеләнә;

репродуктив һәм мәдәни өлеш киләчәк чорларда гамәлгә ашырыла һәм киләчәктә тулаем эчке продуктның тиешле үсешен тәмин итә. Димәк, аларның йогынтысын тулаем эчке продукт үсешенә фараз темпларының өлеше буларак бәяләргә мөмкин;

агымдагы финанс, репродуктив һәм мәдәни өлеш тулаем эчке продуктка әлеге дәрәжәдәге бюджетның агымдагы өлеше нигезендә тулаем эчке продуктта бюджет формалаштыруга тиешле өлеш кертә.

11. Программаны гамәлгә ашырудан социаль-икътисади файда, турыдан-туры финанс, репродуктив һәм мәдәни кертемне исәпкә алып, бәянең чиста дисконтланган ташкыны (тулаем эчке продуктка кертем) буларак билгеләнә.

12. Социаль-икътисади нәтижәне исәпләгәндә, керем һәм чыгымнар алу субъектлары буенча бүленмәгән тулаем эчке продукт формалаштыруга гомуми өлеш бәяләнә.

13. Түбәндәгеләр күздә тотыла:

Программаны гамәлгә ашыру нәтижәсен үлчәрбез, ягъни микъдар чагылышында үлчәнә торган күрсәткечләр жыелмасына яисә билгеле бер күрсәткечкә ия;

Программа нәтижәләренә микъдари әһәмияте тулаем эчке продуктка кертем формалаштыруга бертөрле йогынты ясый.

14. Дисконтирование коэффициентын ижтимагый чаралардан файдалануның иң яхшы альтернатив ысулларыннан чыгып сайларга кирәк.

15. Социаль-икътисади нәтижәне исәпләү өчен түбәндәге аңлатма кулланыла:

$$NPV = \sum_{i=1}^T \frac{PN_i - \frac{C_i}{(1+j)^i}}{(1+k)^i} + \frac{PN_T}{k(1+k)^T}$$

биредә:

NPV - чиста дисконтлаштырылган бәя агымы (Программаны гамәлгә ашыруның нәтижәсе);

T - Программаны гамәлгә ашыру вакыты, яшь;

N_i - Программаның *i* елына нәтижәләренә сан ягыннан әһәмияте;

N_T - Программаның алдагы елларда нәтижәләренә сан ягыннан әһәмияте;

P - бер пунктның тулаем эчке продуктына керткән өлеш

Программа чараларының күләм нәтижәсе (нәтижә бәясе);

C_i - Программа чараларын гамәлгә ашыруга бюджет чыгымнары *i* елына, тиешле елларга бәяләр фаразын исәпкә алып;

j - берәмлекләр өлешендә күрсәтелгән Программаны гамәлгә ашыру вакытына инфляциянең фараз темплары;

k - тиешле проект өчен кабул ителгән, берәмлек өлешләрендә күрсәтелгән дисконтлау коэффициенты.

Күрсәтелгән чагылышта беренче кушылучы бәянең чиста агымын формалаштыруга агымдагы өлеш кертә, икенчесе - Программаны гамәлгә ашыру нәтижәсендә формалаштырылган Программаны гамәлгә ашыру ваытыннан соң калган өлеш (булачак чорларның нәтижәсе).

16. Программаны гамәлгә ашырудан бюджет нәтижәсе Программаны гамәлгә ашыру нәтижәсендә бюджет формалаштыруга чиста дисконтланган кертем агымы буларак билгеләнә.

17. Бюджет эффекттын исәпләгәндә, тотылган чыгымнарны исәпкә алып, Программа керемнәрен формалаштыруга юнәлдерелгән чараларның өлеше бәяләнә.

18. Программа чараларының бюджет керемнәрен формалаштыруга кертикән өлеше тулаем эчке продуктта бюджет өлеше буларак билгеләнә.

19. Бюджет эффекттын исәпләгәндә дисконтлау коэффициенты социаль-икътисадый нәтижәне исәпләгәндә дисконтлауның тигез коэффициентына кабул ителә.

20. Бюджет нәтижәлелеге күрсәткечен исәпләп чыгару өчен түбәндәге аңлатма кулланыла:

$$NPV_b = \sum_{i=1}^T \frac{tPN_i - \frac{C_{bi}}{(1+j)^i}}{(1+k)^i} + \frac{tPN_T}{k(1+k)^T}$$

биредә:

NPV_b - бюджет формалаштыруга чиста дисконтланган кертем ташкыны b (Программаны гамәлгә ашырудан бюджет нәтижәсе);

t - тулаем эчке продуктта бюджетның исәп-хисап өлеше;

T - Программаны гамәлгә ашыру вакыты, яшь;

N_i - Программаның i елда нәтижәләренең сан ягыннан әһәмияте;

N_T - Программаның алдагы елларда нәтижәләренең сан ягыннан әһәмияте;

P - бер пунктның тулаем эчке продуктына кертикән өлеш

Программа чараларының күләм нәтижәсе (нәтижә бәясе);

C_{bi} - Программа чараларын гамәлгә ашыруга чыгымнар, i елда, исәпкә алып тиешле елларга бәяләр фаразы;

j - берәмлекләр өлешендә күрсәтелгән Программаны гамәлгә ашыру вакытына инфляциянең фараз темплары;

k - тиешле юнәлеш өчен кабул ителгән, берәмлек өлешләрендә күрсәтелгән дисконтлау коэффициенты.

Күрсәтелгән чагылышта беренче кушылучы бюджетка чиста кертем агымын формалаштыруга агымдагы өлеш кертә, икенчесе - Программаны гамәлгә ашыру нәтижәсендә формалаштырылган Программаны гамәлгә ашыру вакытыннан соң калган өлеш (булачак чорларның нәтижәсе).